

Adalet ve Kalkınma Partisi Döneminde Aile Politikalarının Siyasi, Sosyal ve Hukuki Yönlerinin Süreç Analizi Yoluyla İncelenmesi

Ahmet Ali UGAN^{1*}, Ümmü BULUT KESKİN²

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Iğdır Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, ahmetaliugan@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-9264-2673

² Dr. Öğr. Üyesi, Iğdır Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, ummu.bulut@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-6691-2542

* Sorumlu Yazar: ahmetaliugan@hotmail.com

Öz: Türkiye’de aile politikalarının dönüşümü meselesinde 2000’li yılların kırılmanın yaşandığı dönemi temsil ettiğini söylemek mümkündür. Buna göre, 2000 yılı öncesinde benimsenen aile ve buna yönelik politikaların; dağınık, parçalı ve ekonomik krizlerden etkilenen bir yapıya sahip olduğu ve özel alan kapsamında değerlendirildiği gözlenmiştir. Buna karşın, 2002’den itibaren, özellikle Adalet ve Kalkınma Partisi’nin (AK Parti) iktidara gelmesiyle bu anlayışın dönüşüme uğradığı ve aile olgusunun kamusal alan kapsamında değerlendirilerek kurumsallaştırıldığı belirtilmektedir. Günümüze gelindiğinde ise; 2025 yılının Türkiye’de “Aile yılı” olarak ilan edilmesiyle, aile kurumunun ve buna yönelik uygulanacak politikaların siyasi, sosyal ve hukuki alt yapısında ne tür temaların ön planda olduğu önemli bir konu haline gelmektedir. Bu bağlamda çalışmada, AK Parti dönemini temsil eden 2002 ve sonraki yıllarda Türkiye özelinde aile politikalarında yaşanan siyasi, sosyal ve hukuki dönüşümlerin neler olduğu araştırılmıştır. Ek olarak çalışmada, konu kapsamının daha iyi anlaşılabilmesi adına, benzer dönemlerde Avrupa Birliği (AB) üyesi bazı ülkelerde benimsenen aile politikalarının neler olduğu ve bunların Türkiye’deki uygulamalarla kesişen ve ayrışan yönleri açıklığa kavuşturulmak istenmiştir. Teorik çerçeveye sınırlı olan bu çalışmanın amacı ise, AK Parti döneminden bugüne kadar ki süreçte aile politikalarında yaşanan siyasi, sosyal ve hukuki dönüşümlerin neler olduğunu süreç analizi yöntemiyle açıklanmaya çalışılmıştır.

Atıf: Ugan, A. A. & Bulut, Keskin, Ü. (2026). Adalet ve Kalkınma Partisi Döneminde Aile Politikalarının Siyasi, Sosyal ve Hukuki Yönlerinin Süreç Analizi Yoluyla İncelenmesi, *Politik Ekonomik Kuram*, 10(1), 265-281.
<https://doi.org/10.30586/pek.1837905>

Geliş Tarihi: 09.12.2025
Kabul Tarihi: 11.02.2026

Telif Hakkı: © 2026. (CC BY)
(<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Anahtar Kelimeler: AK Parti dönemi, aile politikaları, süreç analizi.

Jel Kodları: I18, J13, K36, Z00

Examining the Political, Social, and Legal Aspects of Family Policies during the Justice and Development Party Period through Process Analysis

Abstract: It can be said that the 2000s represented a turning point in the transformation of family policies in Türkiye. Accordingly, it has been observed that the family and related policies adopted before 2000 were disorganized, fragmented, affected by economic crises, and were considered within the private sphere. However, from 2002 onward, particularly with the Justice and Development Party (AK Party) coming to power, this understanding underwent a transformation, and the concept of family was institutionalized and considered within the public sphere. Today, with the declaration of 2025 as the “Year of the Family” in Türkiye, the importance of the themes that will be at the forefront of the political, social, and legal infrastructure of the family institution and the policies to be implemented in this regard has become a significant issue. In this context, the study investigated the political, social, and legal transformations in family policies in 2002 and the following years, which represent the AK Party period, in Türkiye. Additionally, in the study, to better understand the scope of the topic, the study has intended to clarify the family policies adopted in some European Union (EU) member countries during similar periods, as well as the ways these policies intersect and differ from those in

Türkiye. This study, limited to a theoretical framework, aims to explain the political, social, and legal transformations in family policies from the AK Party era to the present using a process analysis method.

Keywords: AK Party era, family policies, process analysis.

Jel Codes: I18, J13, K36, Z00

1. Giriş

Aile genel itibariyle Türk toplumunun temeli olarak görülmüştür. Aileye verilen önem Cumhuriyet döneminden beri laikler ve İslamcılar, liberaller ve muhafazakar demokratlar arasında önemli bir mücadele alanı olmuştur. Aileyi koruma, özellikle sağcı muhafazakar çevrelerde genel siyasi söylemin daimi bir parçası olsa da, AK Parti hükümeti döneminde her zamankinden daha fazla kamu politikalarının hedefi olmuştur. (Yılmaz, 2015).

Muhafazakar eğilimli bir siyasal parti olan AK Parti, aile kavramına oldukça değer vermiştir; muhafazakar değerlerin ve toplumsal istikrarın temeli olarak aileyi baz almıştır. Bu doğrultudaki politikalarda AK Parti gelenek, ahlak, birlik, sadakat gibi kavramları ön plana çıkarmıştır. Sosyal hizmetler ile yardım politikaları da aile temelli olarak düşünülmüştür. Zira AK Parti için aile, hem koruma ve kontrol aracıdır hem de toplumu insicam eden doğal bir kurum olarak düşünülmektedir (Kapusızoğlu&Dursunoğlu, 2025).

Zaten AK Parti iktidar olduğu dönemden itibaren aileyi toplumun temeli görmüş ve siyasetin merkezine yerleştirmiştir. AK Parti iktidarı için aile hem ataerkil ve muhafazakar ideoloji bakımından önemli hem de neo-liberalizmin ortaya çıkardığı olumsuz durumlar için bir koruma vasıtası olmuştur (Yaman, 2025).

Toplumsal düzenin temeli olan ailenin korunması ve güçlendirilmesi, sosyolojik bakış açısıyla fark ve üstünlük olarak kabul edilen, “sağlam aile yapısı” AK Parti iktidarında sosyal politikanın merkezinde yer almıştır. Özellikle 2011 yılında Kadın ve Aileden sorumlu Devlet Bakanlığı’nın isminin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı şeklinde değiştirilmesi AK Parti siyasetinin merkezinde aile olduğunu net bir şekilde göstermektedir. Dahası AK Parti iktidarında ailenin esasen ilk baştan itibaren toplum ve gelecek için ne kadar elzem olduğu bilinmektedir. Özellikle 2011 sonrasında aile politikalarındaki eğilimler net olarak göze çarpmaktadır. Şöyle ki ailenin korunması ve aile merkezli sosyal politikaların daha ön planda olduğu, sosyal yardım ve hizmetlerin ailenin esas alınarak yapılacağı açık bir şekilde belirtilmiş; hemen hemen her konu aileyle bağlantılı olarak işlenmiştir (Çokoğullar Bozaslan, 2018).

Diğer taraftan aile politikaları bağlamında baktığımızda AK Parti, sosyolojik olarak aileyi toplumsal sistemin merkezinde yer almasını istese de Yılmaz’a (2015) göre, AK Parti’nin aileye destek veren sosyal politikası sadece aileyi korumayı amaçlamamakta, aynı zamanda aileyi neo-muhafazakar ilkelere uygun şekilde dönüştürmeye çalışmaktadır.

2002 yılı ve sonrası dönem; süreç açısından AK Parti hükümetinin iktidara geldiği ve aile politikalarının önceki yıllara nazaran farklı uygulamalar, eklentiler ya da yeni bir bakış açısıyla dönüşüme uğradığı bir tarih aralığını temsil etmesi sebebiyle çalışma için önem arz etmektedir. AK Parti hükümetinin iktidarda olduğu dönemi temsil eden 2002’den günümüze kadarki süreçte Türkiye özelinde uygulanan aile politikalarının neler olduğu ve geçmişe nazaran ne tür dönüşümlerin yaşandığı sorusu, çalışmanın temel problemidir. İfade edilen problemle ilintili olarak bazı alt problemlerden de söz etmek gerekir. Buna göre;

Tarihsel arka planın dikkate alınmasıyla AK Parti hükümetinin iktidarda olduğu yıllarda, kronolojik olarak, benimsenen aile politikalarına ilişkin yaklaşım nedir?

Türkiye özelinde 2002-2025 yılları arasındaki dönemde aile politikalarında yaşanan siyasi, sosyal ve hukuki dönüşümler nelerdir? Yaşanan bu dönüşümlerde vurgulanan temalar/önceliklendirilen alanlar nelerdir?

Aynı dönemlerde bazı Avrupa ülkelerinde uygulanan aile politikalarında öne çıkan temalar nelerdir? Türkiye'deki aile politikalarıyla kıyaslandığında benzer ve ayrışan noktalar varsa bunlar nelerdir?

Çalışmanın bütünlüğünü oluşturan temel ve alt problemlere yönelik yanıt alabilmek adına, çalışmada yöntem olarak süreç analizinden yararlanılmıştır. Çünkü teorik bir çerçeveye sınırlı olan bu çalışmada belirli tarihler (2002-2025) dikkate alınmış olup, sözü edilen problemlerin açıklığa kavuşturulmasında kronolojik bir sıra takip edilmektedir. Bu sayede, çalışmada zamanla değişen/dönüşen durumları açıklığa kavuşturma ve bunlar arasında neden-sonuç ilişkilerini kurma ve bütüncül biçimde problemi ele alma gibi katkılarının olması beklenmektedir.

2. Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) Döneminin Kısa Tarihi

Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti), 2001 yılında kurulmuş olup, bir yıl sonraki genel seçimlerde iktidara gelmiştir. AK Parti'nin iktidara gelişi, Türkiye siyasetinde muhafazakar demokrat bir anlayışın egemen olmaya başladığına, aynı zamanda ekonomik, siyasi ve sosyal dönüşümlerin/yeniliklerin ön plana çıkmaya başladığına işaret etmektedir (Koytak, 2014). AK Parti'nin ilk döneminde ekonomik istikrar, Avrupa Birliği'ne (AB) uyum süreci ve sosyal politika reformları gibi konuların öncelikli olmuştur (Akgeyik, 2019). 2003 yılında bir yandan Irak Savaşı ve bölgesel güvenlik sorunları Türkiye'nin dış politika gündemini etkilemekte (Altunışık, 2006), öte yandan iç politikada sosyal yardımlar ve aile politikaları güçlendirilmeye başlanmıştır. Bu dönemde, kadın ve çocuk haklarına yönelik düzenlemeler ve temel sosyal hizmetlerin yaygınlaştırılması da ön plana çıkmıştır (Tiyek ve Doğan, 2018).

Öte yandan, AK Parti ana kimlik eksenini her zaman "muhafazakar" olarak ifade etmiş olsa da 2002-2007 yılları arasında Batı'nın demokratik değerlerine ve liberal ekonomik ilkelerine güçlü bağlılığını vurgulamış ve Türkiye'nin AB'ye katılma hedefini önelemiştir. Ancak 2007 sonrasında genellikle ataerkil, ahlaki kavramlar ve değerler partinin söylemlerinde daha baskın hale gelmiştir (Acar & Altunak, 2013).

2007-2011 yılları arasındaki dönemde, kurumsallaşma ve siyasi kutuplaşmaların yaşanmıştır (Odabaş, 2021). Bu siyasi kutuplaşmanın arka planında, 2007 seçimleri, Cumhurbaşkanlığı seçimi tartışmaları etkindir. AK Parti, bu dönemde kurumsallaşmaya ve sosyal hizmetlerin merkezi bir yapıya kavuşturulmasına odaklanmıştır. 2008 yılına gelindiğinde ise küresel ekonomik kriz sosyal yardımların önemini artırırken, aile odaklı sosyal politikaların geliştirilmesi gündeme gelmiştir (Karagöl ve Dama, 2015).

2011 seçimlerinin ardından Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) kurularak aile politikalarının merkezi bir koordinasyonla yürütülmesi sağlanmıştır (Tiyek ve Doğan, 2018). 2013 yılında Gezi Parkı protestoları gibi toplumsal hareketler, siyasi söylemlerde aile ve muhafazakâr değerlerin ön plana çıkarılmasına neden olmuştur (Dalay, 2014). Bu dönemde aile politikaları, hem hukuki hem sosyal hem de siyasi boyutlarıyla sistematik bir çerçeveye kavuşturulmuştur (Ozan, 2025).

2015-2019 yılları arasına bakıldığında; 2015 yılında Ailenin ve Dinamik Nüfus Yapısının Korunması Programı (ADNYP) ilan edilirken; 2016 yılında ise 15 Temmuz darbe girişimi ve OHAL dönemi gündeme gelmiştir. Burada hükümet stratejilerinden biri, devletin güvenlik odaklı politikalarını güçlendirmek, sosyal yardımlar ve aile destek programlarının kapsamını artırmak olmuştur (Ozan, 2025). Bu dönemde, aile politikaları toplumsal bütünleşme ve ideolojik meşruiyet sağlama aracı olarak kullanılmıştır (Çokoğullar Bozaslan, 2018).

2020-2025 yılları arasına bakıldığında; öne çıkan temalardan biri pandemi diğeri ise ekonomik kriz dönemidir. Bu dönemde COVID-19 pandemisi ve ekonomik dalgalanmalar, nakdi yardımlar, Aile ve Sosyal Destek Programı (ASDEP) uygulamaları

ve sosyal hizmetlerin genişletilmesi gibi politikaları ön plana çıkarılmıştır (Armutlu, 2023).

3. Türkiye Özelinde Uygulanan Aile Politikaları (2002-2025)

2000 yılı öncesinde Türkiye özelinde benimsenen aile politikaları, daha çok kısa vadeli nüfus politikasını ifade etmektedir. Buna göre, bu döneme yönelik aile politikalarında; nüfusu arttırma ya da dengeleme gibi demografik hedefler, sağlık bakımına erişim, kadın-çocuk sağlığı, nüfus planlaması ve toplumsal dönüşüm gibi temalar üzerinden yürütülmüştür. Ancak mevcut politikalar ekseriyetle dağınık, parçalı, dönemsel ihtiyaçlara göre şekillenmektedir (Gökhan, 2025). Özellikle 1960 sonrası aile politikaları incelendiğinde; nüfus kontrolü ve sağlık odaklı politikaların ön planda olduğu, buna karşın 1980'ler ve 1990'larda yaşanan kentleşme, kadın istihdamı ve çekirdek aileye geçiş gibi toplumsal yapıdaki dönüşümlerle karmaşık bir sürecin yaşandığını söylemek mümkündür. Bu dönemlerdeki aile politikalarında, toplumda hüküm süren siyasi istikrarsızlıklar ve ekonomik krizler sebebiyle Türkiye'de aile politikalarında süreklilik ve bütüncül bir yaklaşım arz eden bir yapılanma sağlanamamış olup, daha ziyade demografik ve sağlık temelli nüfus planlamasına dair bir anlayış egemen olmaktadır. Ancak 2000 yılı sonrasında, genel olarak dünyada yaşanan değişimlerin etkisiyle, Türkiye özelinde önceki dönemlerde parçalı olan aile politikalarının giderek daha planlı, istikrarlı ve kalıcı olması yönünde girişimlerin hedeflendiği söylenebilir (Yadigaroglu, 2023).

Sözü edilen 2000 öncesi dönemin aile politikalarında gözlenen nüfus odaklı bu girişimler; özellikle 2002 sonrasında AK Parti'nin iktidara gelmesiyle, aileyi önceleyen sosyal politika yaklaşımının değerlendirilebilmesi için önemli bir referans sunmaktadır. Başka bir ifadeyle, bu tarihsel süreç, özellikle 2002–2007 döneminde AK Parti iktidarının aile politikalarına yönelik yaklaşımını anlamak açısından temel bir arka plan oluşturmaktadır. Nitekim Güvendi'nin (2018) ve Yadigaroglu (2023)'nin çalışmalarında da, özellikle 2002'de iktidara gelen AK Parti hükümetinin 2002–2007 arasındaki politika tercihleri, daha kapsamlı ve normatif bir aile politikası anlayışının başlangıcı olarak değerlendirilmektedir.

2002-2007 yıllarındaki aile politikalarına genel olarak bakıldığında; özellikle 2006'ya kadarki sosyal yardımların büyük ölçüde artırıldığı ve düşük gelire sahip olan ailelerin eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimlerinin sağlanması konusunda desteklerin sunulduğu görülmüştür ("Anadolu Ajansı", 2007). Yine bu dönemde, özellikle de 2004 yılında, sağlık reformları kapsamında düşük gelire sahip olan ailelere yönelik "Yeşil Kart" gibi sosyal yardım programlarının genişletilerek uygulanmış, 2005'te de kamu hastanelerinin Sağlık Bakanlığı'na devredilmiştir (Szikra ve Öktem, 2023).

Yine yapılan bazı çalışmalar değerlendirildiğinde, bu dönemlerde hayır dernekleri, vakıflar gibi dini temelli sivil toplum örgütleriyle işbirliğinin yapıldığı ve aile değerlerinin ve geleneksel aile yapısının desteklenmesine yönelik girişimlerin olduğu (Kaya, 2015) gözlenmektedir. Ayrıca devletin sosyal hizmetlerin kapsamını geliştirmek ve tüm kitlelere erişilebilirliği artırmak yerine daha ziyade kamusal yükünü azaltmak adına bu sorumluluğun bir kısmını ailelere ve gönüllülük temelli sivil toplum kuruluşlarına devrettiği (Şentürk, 2015) belirtilmektedir.

Yaman'a (2025) göre, bu tür politikalar, kadınların ev içi emeğinin görünmezliğine neden olmakta ve kadınları ev kadını kimliğiyle sınırlandırarak toplumsal cinsiyet açısından eşitsizliği yeniden üretmektedir. Ancak toplumsal yeniden üretim yönünden aile politikası değerlendirildiğinde kadın emeği ve aile merkezde yer alır. Zaten teorisyenler kadınların ev içi emeğine odaklanarak aile politikasının kadın emeği ile olan ilişkisini net bir şekilde ortaya koyarlar.

Hosseinnezhad Hendvari ve Karataş (2021) ise, farklı bir noktaya değinerek, aileye yapılan yardım ve sosyal hizmetlerin hak temelli olmasından ziyade lütuf temelli olduğuna vurgu yapmakta ve onlara göre bu tür bir anlayış, hizmetlerin sürdürülebilirliğine ve herkese erişiminin sağlanmasına ket vurmaktadır.

2008-2013 yılları arasındaki aile politikalarına genel olarak bakıldığında dikkat çeken gelişmelerden biri, 2011 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın kurulmasıdır. Adı geçen bakanlığın kurulması ile kadın, aile, yaşlı, çocuk, sosyal yardım vb. birçok konuda politika uygulayıcıların tek çatı altında toplanması sağlanmıştır. Uygulamaya geçilen bu yeni yapılanmayla, yardım ve sosyal hizmetlerin izlenmesi, koordinasyonun sağlanması ve uygulanmasını kolaylaştırma gibi katkılarının olduğu, dahası devletin aileye yönelik politikalarında daha merkezci bir konumda olması sağlanmıştır (Turğut, 2016). Yine bu dönemde, ailenin korunması, sosyal yardım odaklı politika anlayışının devam etmesi ve güçlendirilmesi söz konusudur. Şöyle ki; 2011 öncesinde olduğu gibi 2011'den itibaren de aileyi koruma, destekleme ve sosyal refahın sağlanması konusunda dezavantajlı ailelere odaklanılmaktadır. Bu tür sınırlı bir politika anlayışının yarattığı olumsuzluk, kapsayıcı bir refah devleti mantığından ziyade seçici yardım/destek mantığından hareket edilerek hizmet ve uygulamaların genel nüfusu kapsamaması yönündedir (Hosseinnezhad Hendvari ve Karataş, 2021).

2014-2019 yılları arasındaki aile politikalarına genel olarak bakıldığında; 2015 yılında Ailenin ve Dinamik Nüfus Yapısının Korunması Programı'nın (ADNYP) açıklanması dikkat çekicidir. Bu program; devletin aileyi ve nüfus yapısını güçlendirmeye yönelik stratejik bir müdahale paketi içermektedir. İlgili programın hedefleri ise; aile refahının korunması ve aile kurumunun güçlendirilmesi, kuşaklar arası dayanışmanın artırılması, iş-aile yaşamının uyumlaştırılması, toplam doğurganlık hızının yükseltilmesidir. Program belgelerinde “Evlilik Öncesi Eğitim Programı, Aile Eğitim Programı (AEP), Aile Danışmanlığı Hizmetleri, Tek Ebeveynli Ailelere Yönelik Hizmetler, Çocuk-Bakım/Kreş Hizmetlerinin Geliştirilmesi, Çocuk Dostu Şehirler/ Çocuk Destek Merkezleri/ Şiddet Önleme-İzleme Merkezleri (ŞÖNİM)” gibi politika araçları yer almaktadır. Buna göre, adı geçen programın uygulanmasında, devletin yanı sıra yerel yönetimler (belediyeler), sivil toplum örgütleri, dini vakıflar gibi başka aktörlerin de sürece dahil edilmiştir. Bu durumun ise, çok aktörlü bir yönetim anlayışının egemen olduğunu, bundan başka sistematik bir devlet politikasının planlandığını göstermektedir (“Strateji ve Bütçe Başkanlığı”, 2018).

2020-2025 yılları arasındaki aile politikalarına genel olarak bakıldığında; ASPB tarafından yürütülen Aile Destek Programı (ADP)'nin gündeme getirilmesiyle, düşük gelirli ailelere nakdi yardım desteğinin verilmektedir. Ayrıca, ilgili program kapsamında yapılan yardım miktarının, hane koşulları ve çocuk sayısına göre değişkenlik gösterdiği gözlenmektedir. Bu programla edinilen katkı, sosyal risk konumundaki ailelerin ihtiyaçlarına yönelik düzenli destek mekanizmalarının oluşturulmasıdır (“Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı”, 2024a). Bu dönemde, Aile Enstitüsü kurulacağı ilan edilmiş olup, bu kurumla aile yapısını korumaya ve güçlendirmeye yönelik politika, araştırma ve uygulama kapasitesinin artırılması hedeflenmiştir. Bununla birlikte, ASPB'nin 2024–2028 yıllarını kapsayan “Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Vizyon Belgesi ve Eylem Planı” ile aileye yönelik sosyal hizmetlerin, psikososyal desteklerin, danışmanlık ve koruyucu-önleyici hizmetlerin yaygınlaştırılması gündeme getirilmiştir. Buna göre, ilgili eylem planının ekonomik katkı sunmasının yanı sıra, kapasite geliştirme, hizmet çeşitliliği, kurumlar arası koordinasyon, yerel hizmet merkezleri, çocuk/yaşlı/engelli bakım-hizmetleri ve önleyici sosyal hizmetleri de içermektedir (“Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı”, 2024b).

Ek olarak, 2020-2025 yılları arasındaki dönemde, özellikle 2025 yılının “Aile Yılı” olarak ilan edilmesi önemli bir durum olup, bu kapsamda; aile kurumunun korunması, güçlendirilmesi, nüfus ve doğum teşvikleri gibi konular ele alınmaktadır (“Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı”, 2025a). Bu yıl özelinde, doğum yardımları, evlenecek gençlere kredi/destek teşvikleri, çocuk ve aile bakım hizmetleri, sosyal yardım programlarının genişletilmesi, gençlik ve aile fonu, sosyal hizmetlerin yaygınlaştırılması, aile eğitimi ve danışmanlığı, psikososyal destek gibi politika araçları sunulan destekler arasındadır. Ek olarak “Aile Yılı” kapsamında “Aile ve Gençlik Fonu” devreye girmiş olup; bu fon ile belirli şartları sağlayıp yeni evlenecek gençlere faizsiz kredi desteği, doğan çocuklar için maddi

destek gibi teşvikler sunulmaktadır (“Aile Yılı”, 2025; “Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı”, 2025; “Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü”, 2025)

4. 2002’den İtibaren Türkiye’de Uygulanan Aile Politikalarının Siyasi, Sosyal ve Hukuki Açından Dönüşümü

2000’li yıllardan önce dağınık, parçalı ve zaman zaman ekonomik krizlerle kesintiye uğrayan bir yapıya sahip olan Türkiye’de aile politikalarında, aile modernleşmenin doğal bir sonucu olarak görülmekte ve özel alana müdahale etmekten genelde kaçınılmaktaydı (Turğut, 2014). Ancak AK Parti hükümetinin iktidara geldiği dönemi içeren 2002 ve sonrası yıllarda, aile politikası anlayışında dönüşüm yaşanmıştır. Buna göre devlet, artık aileyi koruma, destekleme ve nüfus dengesi gibi konularını aktif biçimde gözetmeye başlamıştır. Ayrıca 2011 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın (şimdiki adı Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı) kurulmasıyla aile politikası, kamusal politika alanına dönüşmüş ve kurumsallaştırılmıştır. Bu durumlar ise, devletin; aile, kadın ve çocuk gibi meseleleri artık merkezi bir organ olarak daha yakından müdahale edebileceğinin bir ifadesi olmuştur (Ozan, 2025).

2000’li yıllardan sonra devletin aile politikaları üzerindeki rolü, koruyucu/önleyici yaklaşımdan destekleyici politikalara yönelmiştir. 2004’te başlayan “*Ailem Türkiye Projesi*” buna örnektir (Çakır, 2015). Daha ileriki zamanlarda (2013’te) ise, “*Aile Eğitim Programı ve Evlilik Öncesi Eğitim Programı*” ile evlilik öncesi/sonrası aile bilinci, eş/anne-baba rolleri, çocuk yetiştirme gibi konularda devlet tarafından rehberlik hizmetleri sunulmuştur. İlgili programda devlet, gençlere ve evlilik hazırlığındaki çiftlere; “*Evlilikte İletişim ve Yaşam Becerileri, Aile Hukuku, Evlilik ve Sağlık*” gibi konularda eğitim modülleri sunmuştur. Bu konuya dair yapılan araştırmalara göre, 2018 yılı sonrasında bu programla 900 binden fazla gence evlilik öncesi eğitim verildiği; yanı sıra aynı dönemde Aile Eğitim Programıyla daha geniş bir eğitim seti de uygulanmış olup; 2013’ten itibaren milyonları aşkın kişiye ücretsiz eğitim sunulmuştur (“Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı”, 2018; “Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı”, 2025b). Bu tür bir anlayışın hakim olması, kurumsallaşmış aile politikasında bir yandan geleneksel değerlerin önemli olduğunu öte yandan da nüfus politikasını da önceliklendirdiğinin göstergesidir.

Özellikle 2003 sonrası dönemde, yeni liberal ekonomik dönüşümlerin yaşanması, iş piyasasındaki esnekleşme ve sosyal hizmetlerde yeniden yapılanma sürecine gidilmesi ile aile yeniden konumlandırılmıştır. Şöyle ki, ekonomik güvencesizlik, esnek istihdam ve refah devleti anlayışında yaşanan bu değişimlerle aile, devletin sosyal güvenlik ve destek verdiği kurum haline gelmektedir. Aile politikalarında yaşanan bu dönüşümle birlikte doğum oranları, nüfus politikası ve demografi devletin öncelikli konuları arasında yerini almıştır. Ancak oluşan bu yeni eğilimin toplumsal etkileri tartışmaya açıktır (Yolcu, 2025). Bu bağlam düşünüldüğünde; ailenin özel alandan çıktığı; devletin nüfus, toplumsal refah, istikrar sağlama gibi hedefleri için stratejik bir alan haline geldiği söylenebilir. Ailenin konumuna dair bu dönüşümün yaşanması, devletin öncelikleri ve ideolojik arka planının değiştiğinin de bir göstergesi olduğundan siyasi bir dönüşümü içermektedir (Yılmaz, 2015).

2002’den itibaren Türkiye’deki aile politikalarında yaşanan dönüşüm siyasi/ideolojik bir durumla sınırlı olmamıştır. Buna göre, AK Parti hükümetinin iktidara gelişiyle sosyal yönden de önemli dönüşümlerin yaşandığını söylemek mümkündür. Bu dönüşümlerin sosyolojik bağlamı ise; devletin aileyi toplumsal refah politikalarının merkezi bir ögesi olarak görmesiyle ve aile yapısının, iş-aile dengesi, cinsiyet rolleri, sosyal hizmetler ve nüfus dinamikleriyle ilintili olmasıyla açıklanabilir. Turğut’a (2014) göre, 2000 sonrasında Türkiye’deki aile politikasında yeni dönem başlamış ve bu dönemde aileye yönelik zihniyet dönüşümü söz konusu olmaktadır. Şöyle ki, mevcut olan iktidar değişikliği ile aile olgusu artık parçalı sosyal politikaların hedefi olmaktan çıkmış olup, devletin koruyucu ve destekleyici müdahaleler yaptığı sistematik bir sosyal politika alanı hâline gelmektedir.

Aile politikasındaki diğer bir toplumsal/sosyal dönüşüm ise, çekirdek aileye yönelimin olması, geniş aile modelinin çözülmeye başlanmasıdır. Bu dönüşümün sosyal çıktılarına; yaşanan ekonomik, demografik ve toplumsal değişimlerle birlikte çekirdek aile modellerinin yaygınlık kazanmaya başlarken, geniş ailelerin azalması, çocuk sayısının zamanla düşmesi, tek çocuklu ya da çocuksuz çekirdek ailelerin artması gibi dönüşümler yaşanmasında (Aysan, 2020) görmek mümkündür. Aile politikalarının toplumsal dönüşümlerinden bir diğer ise, iş-yaşam/aile yaşam dengesinin kurulması ve toplumsal cinsiyet rollerinin dönüşümüyle ilintilidir. Buna göre kadın istihdamı, bakım yükünün paylaşımı, ev içi işlerin görünür kılınması, iş-aile uyumu çabaları gibi konuların sosyal politikanın alanına girmektedir. Bu durum ise hem kadınların toplumsal konumunu, hem aile içinde rollerin yeniden düzenlendiğini gösterir (Ünlütürk Ulutaş, 2015). Günümüzde doğurganlık oranlarının giderek azalması, yaşlanan nüfusun artıyor olması, değişen kuşak yapıları gibi durumların yaşanmasına karşın devletin aileyi yeniden tanımlaması ihtiyaç olmaktadır. Buna göre, sosyal yardımlar, bakım hizmetleri, çocuk destekleri, yaşlı hizmetleri gibi politika araçlarını önceliklendirmesi önem arz etmektedir (Yolcu, 2025).

Bu gibi toplumsal/sosyal dönüşümlerin olumlu çıktıları olduğu gibi olumsuz sonuçları da söz konusudur. Şöyle ki yapılan bazı çalışmalarda, aile politikalarında yaşanan bu dönüşümle birlikte, devletin aileyi koruma ve destekleme çabasına karşın toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini yeniden üreterek ataerkil aile modelini korumayı hedeflediği, bu yüzden kadınların konumuna dair eşitsizliğini pekiştirdiği ve bakım yükünü görünmez kıldığı ifade edilmektedir (Yaman, 2025).

Devletin sosyal politikalarında yaşanan dönüşümlerin bir çıktısı da aile politikalarında yeni liberal politikaların izlerinin görünmesidir. Şöyle ki, bu yeni liberal dönüşümle, sosyal güvenlik sisteminin esnekleşmesi ve piyasa odaklı yaklaşımların egemen olması söz konusu olmuştur. Buna karşın aileye bağlı geleneksel sosyal güvenlik sistemi, geleneksel dayanışma ağlarının yok olması ve bireyselleşmenin artması gibi olumsuz sonuçları doğurmuştur (Akgeyik, 2019).

Siyasi ve sosyal dönüşümlerin yanı sıra aile politikalarında yaşanan hukuki dönüşümlere de yer vermek, hak-sorumluluk dengesi açısından önem arz etmektedir. Süreç açısından bakıldığında, 2002'den bu yana Türkiye'de aileyle ilgili hukuki düzenlemelerde bazı dönüşümler yaşanmıştır. Bu dönüşümlerden biri, 1 Ocak 2002'de 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun (TMK) yürürlüğe girmesidir. Bu kanun Türkiye'de aile, evlilik, boşanma, mal rejimleri, velayet, çocuk hakkı, miras gibi konuları düzenleyen en temel medeni hukuk kanunudur. Buna göre, adı geçen kanunla birlikte, aile hukukunda eski (1926'dan kalma) düzenlemeler güncellenmiş ve eşler arası eşitlik, mal rejimi, eşlerin hak ve sorumluluklarının dengelenmesi, evlilik birliğinin modern ihtiyaçlara göre yeniden düzenlenmesi hedeflenmiştir (Başpınar, 2003). Bu açıdan 2002'de yürürlüğe giren TMK'nın, Türkiye'de aile hukukunda önemli bir hukuki dönüşümün başlangıcı olarak görülmektedir.

Diğer bir hukuki dönüşüm ise, 6284 sayılı Kanunun, 20 Mart 2012'de yürürlüğe girmesidir. İlgili kanunun amacı kadına, çocuklara ve aile bireylerine yönelik fiziksel, cinsel, psikolojik, ekonomik şiddet ve tehditlerinin hukuken önlenmesi, mağdur olanların korunması, koruyucu ve önleyici tedbirlerin alınmasını içermektedir. Bu bakımdan 6284 sayılı kanun aileyi, bir yandan evlilik/medeni hukuk kapsamında değerlendirmekte, öte yandan korunması gereken bir hukuksal birim, şiddetten korunması gereken bireylerin bulunduğu bir alan olarak görmektedir. Bu yönleriyle de modern bir hukuki yaklaşımı temsil etmektedir. 2002'den bu yana yaşanan hukuki dönüşümlerin, özellikle TMK ve 6284 sayılı kanunun, aile hukukunu geçmişe nazaran daha eşitlikçi, koruyucu ve güncel toplumsal ihtiyaçlara cevap verebilir hâle getirmiştir (Kocaağalar, 2025).

Kısaca özetlemek gerekirse; 2002'den itibaren aile politikalarında siyasi, sosyal ve hukuki yönden yaşanan dönüşümler şu başlıklarda toplanabilir:

Tablo 1. 2002-2025 Yılları Arasında Aile Politikalarında Yaşanan Dönüşümlerin Tematik Gösterimi

Dönemler	Siyasi dönüşümler	Sosyal dönüşümler	Hukuki dönüşümler
2002-2011	Ailenin korunması politikasının devlet programına girmesi	Aile odaklı sosyal politikaların güçlenmesi	Medeni Kanun reformlarının uygulanması
2011-2018	Aile politikalarının merkezi bir strateji olarak belirlenmesi	“Aile Olmak” projesinin uygulanması, sosyal yardımların artması	6284 sayılı Kadına Karşı Şiddet Kanunu (2012)
2018-2025	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile merkezi koordinasyonun sağlanmasına yönelik girişimler	Dijital platformlarda ve yerelde aile projelerinin önemslenmesi	Mevcut yasaların uygulanması ve güçlendirilmesi

Sonuç itibarıyla, aile politikalarında yaşanan siyasi, sosyal ve hukuki dönüşümlerin herkes için uyumlu, eşitlikçi ve kapsayıcılığı konusunda yetersiz olduğunu ve bu konuda daha etkin uygulama, hizmet ve anlayışların benimsenmesi gerektiğini söylemek mümkündür.

5. AK Parti Döneminde Aile Politikaları Ekseninde Neo-Muhafazakarlık ve Neo-liberalizm

1990’lı yıllardaki koalisyon hükümetlerinden sonra tek başına iktidar olmayı başaran ilk siyasi parti olan AK Parti, muhafazakar ve neo-liberal popülizm biçimi üretmiştir. Partinin dönüştürücü politikalarının somut hale gelmesinde ailelerin merkezi aktörler olmasını sağlamak için söylemsel ve kurumsal düzenlemeler yapılmıştır. Bu nedenle AK Parti sosyal olanı ailevi olanla belirli bir şekilde eşitleyerek ailenin ayrıcalıklı bir alan olarak siyasi düzenlemesini sağlamıştır. Buradaki temel fikir muhafazakar ideolojiyi bireylerin günlük yaşamın içine katmak ve iktidar partisinin muhafazakar programının arkasındaki siyasi desteği temelden ailevi hale getirmek için siyasi ve sosyal güçleri birleştirmektir. Bu bağlamda AK Parti’nin muhafazakar ve neo-liberal gündemi, Türk siyasetinde aileye klasik muhafazakar bir vurgu yapmayı ve neo-liberal, piyasa odaklı zihniyeti ortaya koymayı amaçlamaktadır (Yılmaz, 2015).

2001 yılında yaşanan ekonomik krizden sonra uygulanan neo-liberal politikalar, aileyi neo-liberal ekonomik sistemin bir parçası yapmıştır. AK Parti iktidarında özellikle bakım ve toplumsal yeniden üretimde kadınların önemli rolü, aile politikasının neo-liberal özelliklerini açıklar. Şöyle ki AK Parti aileyi; toplumsal ve ekonomik krizlerde, neo-liberalizmin ortaya çıkardığı ağır şartlar altında toplumsal yeniden üretimin devlet üzerinde neden olduğu yükü hafifletmenin en iyi aracı olarak görmüştür. Ayrıca AK Parti siyasetinden aile odaklı politikalar muhafazakar öğelerin de ürünüdür (Yaman, 2025).

Zaten neo-muhafazakar rasyonalite aileyi toplumsal düzenin çekirdeği olarak görür. Zira aile içi şiddet, işsizlik, çocuk yoksulluğu, boşanma gibi modern toplumların sorunları toplumun ve ailenin gerilemesiyle ilişkili olarak görülmektedir. Dolayısıyla aile kurumunun güçlendirilmesi bu sosyal sorunların ve modernleşme ile ekonomik krizlerin diğer risklerinin etkili bir çözüm olarak görülmektedir (Acar & Altunak, 2013).

AK Parti iktidarında iktisadi alanda özelleştirme, devletin küçülmesi gibi neo-liberal reformlar gündeme gelirken, muhafazakar değerler de kamu politikasının önemli bir parçası olmuştur. Neo-liberal politikalar doğrultusunda meydana gelen dönüşümün neden olduğu kırılan koşulları için aile bir koruma aracı olarak görülmüştür (Yaman, 2025).

Kocamaner’e (2018) göre AK Parti’nin aile değerlerini güçlendirmeye ve cinsiyet konularındaki muhafazakar görüşleri teşvik etmeye verdiği önem, AK Parti’nin neo-muhafazakar ve neo-liberal rasyonalitelere dayalı daha geniş, demografik, sosyal hizmet ve refah politikalarının temelinde yer alır.

Genel itibarıyla, AK Parti iktidara geldiğinden beri neo-liberal dönüşüm süreçlerini etkili bir şekilde aşmış ve aynı zamanda muhafazakar, dinden ilham alan ve temelde

ataerkil bir değer sisteminin önemli bir savunucusu olmuştur. Bu değerler sadece iç politikada değil uluslararası ilişkilerde de gidererek görünür hale gelmiştir. Bu doğrultuda özellikle son yıllarda hükümetin neo-muhafazakar duruşu geleneksel cinsiyet rollerini yücelterek aile kurumunun merkezi rolünü vurgulayan söylem olarak karşımıza çıkmaktadır (Acar & Altunak, 2013).

6. Bazı Avrupa Ülkelerinde Uygulanan Aile Politikaları

Avrupa’da aile dostu politikalar demografik/nüfus ve ekonomik/istihdam açısından önemlidir. Bu politika kapsamında ise; çocuk bakımı destekleri, doğum/ebeveyn izni, çocuk yardımları, vergi veya nakdi destekler gibi hizmetler yer almaktadır (Bek ve Akyol, 2025). Aile politikalarındaki temel hedeflerden ilki, çocuk sahibi olmanın doğrudan ve dolaylı olarak maliyetini azaltmaktır. Dolaylı maliyetten kasıt, çocuk-bakımı, iş-aile dengesi, kariyer maliyeti vb. harcamalardır. Belirtilen bu amaç ile bir yandan doğumu ve çocuk sayısını korumak ya da artırmak öte yandan da ailelerin yaşam kalitesini ve eşitsizlikleri azaltmak amaçlanmaktadır (Ezdi, Kilpi-Jakonen, Pöyliö ve Erola, 2024). Aysan ve Özdoğru’ya (2015) göre, Avrupa genelinde refah rejimi modelleri, niteliği açısından büyük farklılıklar göstermektedir. Başka bir deyişle, ülkelerin sosyal devlet geleneği, ekonomik kapasitesi, kültürel yapısı gibi unsurlar aile politikaları üzerinde etkili olabilmektedir. Ülke bazında Avrupa’da aile politikalarına bakıldığında bazı ülkelerin ortak paradigmayla hareket ettiği gözlenmektedir. Buna göre, bazı Avrupa ülkelerinde aile politikalarına yönelik öne çıkan ortak temalar şöyledir:

Tablo 2. 2002-2025 Yıllarını Kapsayan Dönemde Bazı Avrupa Ülkelerinin Aile Politikalarına Yönelik Ortak Temalar

Temalar	Ülkeler
Ebeveyn izninin genişletilmesi ve babalık izni uygulamalarının yaygınlaşması	İsveç, Almanya, Fransa
Çocuk bakım hizmetlerinin kamusal niteliğinin güçlendirilmesi	Fransa, Almanya, İskandinav ülkeleri (İsveç, Danimarka, Norveç)
Nakdi çocuk yardımlarının artırılması ve evrenselleştirilmesi	Polonya (500+), İtalya (Assegno Unico Universale)
Kadın istihdamını destekleme odaklı reformlar	Almanya, Fransa, İsveç

Özellikle erken çocukluk bakım hizmetleri ve kurumsal kreş/ gündüz bakım sistemleri ile ailelerin hem çalışma hayatına katılımını kolaylaştırma hem de çocuk gelişimini destekleme imkanı sunulmaktadır (Aysan ve Özdoğru, 2015). Ebeveyn izni (annelik ve babalık), nakdi destek, vergi/transer avantajı gibi politikaların paket hâlinde uygulanmaktadır. Bu paketler, çocuk sahibi olmanın maliyetini ve riskini azaltma potansiyeline sahiptir (Dumon, 1991). Ancak bu politikaların uygulanması esnek ve çeşitlilik arz etmektedir. Örneğin, eğitim düzeyi farklı kadın gruplarına göre destek türlerinin (nakdi yardım vs. izin vs. hizmet) farklılaştırılması mümkün olabilmektedir (Ezdi vd., 2024). Çocuk bakım hizmetlerinin niteliği ve kapsayıcılığına bakıldığında, özellikle 0-3 yaş grubu çocuklar için devlet destekli, kaliteli kreş/bakım hizmetlerinin her ülkede yaygın değildir. Bu durum ise iş-aile dengesi açısından ailenin yükünü hafifletmeyebilmektedir (Aysan ve Özdoğru, 2015). Ayrıca tek başına politika yeterli olmayıp, sosyo-ekonomik yapı, cinsiyet eşitliği, istihdam piyasası, kültürel normlar gibi faktörler de doğurganlık ve aile kararlarını derinden etkilemekte; bu nedenle ideal şekilde kurgulanmış aile politikası bile tek başına beklenen demografik dönüşümü sağlamayabilmektedir (Dumon, 1991).

Genel çerçeve dışında Almanya ile Türkiye özelinde aile politikalarına bakacak olursak; her iki ülkede aile ile ilgili bakanlıklar iyi organize olmuştur. Doğumu arttırıcı

politikalar her iki ülke tarafından desteklenmektedir. Fakat Türkiye’de çocuk bakımına ilişkin altyapı ve nakdi yardımlar sınırlıyken, Almanya’da ise önemli miktarda nakdi yardımlarla desteklenmektedir. Nüfus dinamikliğini korumak her iki ülkenin aile politikalarını etkileyen ortak bir noktadır. AK Parti iktidarında geleneksel aile yapısının korunması ile iş ve aile hayatının uzlaştırılmasına yönelik politikaların uygulanması Türkiye’de aile politikalarının en belirgin özelliğidir. Ama iş ve aile hayatının uyumlaştırılması politikasının temelinde kadınların anne olma fikrinin engellenmemesi vardır. Amaç nüfus dinamiğini korumak, bu sebeple kadınların iş ve aile yaşamlarını birleştirmek ana hedeftir. Ancak 2007 yılında Almanya’da yürürlüğe giren anne-baba izni ve aile yardımı kanunu anne ve baba için uyumlaştırmayı öngörmüştür (Gedikkaya, 2023).

Merkez örgütlenme kapsamında hem Türkiye hem de Almanya’da uygulanan açık aile politikaları benzerlik gösterirken; doğum yardımları ve ebeveyn izinleri yönünden farklılık göstermektedir. Örneğin, 1950’li yıllarda başlayan çocuk parasının kapsamı genişletilmiş ve 2010 yılında federal bütçenin %13’ünü oluşturmuştur. Buna ek olarak son yıllarda uygulanmaya başlanan ebeveyn ödeneği ve çocuk bakımı da önemli destek politikalar olmuştur (Gedikkaya, 2023). Avrupa ülkelerinde aile ve çocuklara ilişkin en fazla kamu harcaması yapan ülkelerin başında Almanya, Polonya, Danimarka, Finlandiya gelmektedir. Türkiye ise en düşük oranda yer alan ülkeler arasında yer alır (Çalışır, 2025).

Özetle, Avrupa ülkelerinde 2002–2025 döneminde aile politikalarına bakıldığında, tek tip ya da homojen bir uygulama görülmemektedir. Burada ülkelerin refah rejimi, ekonomik koşulları, toplumsal yapısı, işgücü piyasası ve kültürel değerlerine göre farklılık gösteren karma politikalar seti şeklinde uygulanmaktadır. Bu çerçevede, bazı ülkeler (örneğin Finlandiya) babalık izni, çocuk ödeneği ve vergi/transfer destekleriyle hem çalışma-hem aile dengesini gözetten politikalar geliştirirken; bazıları (Almanya) ekonomi ve istihdam, aile desteği arasında denge aramakta; nüfusu artırıcı politikalarda destekler sağlamaktadır. Yine bazıları (Birleşik Krallık) annelik/ebeveyn izni ve nakdi yardım gibi araçları kullanmaktadır; ancak uzun vadede çok güçlü demografik etkiler görmek zor olmaktadır (Ünlütürk Ulutaş, 2015; Erikli, 2018).

7. Sonuç

Genel olarak sosyal politika anlayışında aile merkezilik ve muhafazakar değerleri koruyucu bir dönüşüm öne çıkmaktadır. Buna göre, devlet aileyi (ağırlıklı olarak geniş aileyi); kutsal bir kurum olarak tanımlamakta olup, yardım ve sosyal hizmetler konusunda temel unsur olarak görmektedir (Hosseinnezhad Hendvari ve Karataş, 2021). Zira aile, Ak Parti’nin muhafazakarlık düşüncesinde toplumun hayati taleplerine çözüm bulan bir kurum olarak öngörülmektedir. Dolayısıyla temel düşünce ailede ortaya çıkan herhangi bir bozulma ya da eksiklik neticesinde, tüm sosyal kurumlarda ciddi olumsuzluklar ortaya çıkacaktır. Bu yüzden AK Parti’ye göre aile kurumu ve değerleri üzerinde her zamankinden daha fazla durulması gerektiği vurgulanmıştır. Zaten AK Parti, sosyolojik olarak “sağlam aile yapısını” önemsemiştir, muhafazakar ideolojik unsurlarla ise aile politikasının şekillendirilmesi üzerinde durmuştur (Çokoğullar Bozaslan, 2018).

Bazı çalışmalar ise, AK Parti’nin yeni liberal ekonomi politikaları ile muhafazakar aile değerlerini birleştirdiği; hatta bu birleşimin sonucunda, bakım yükünün (özellikle kadınların ev içi emeğinin) yeniden aile içinde konumlanmasına yol açtığını (Yaman, 2025) dile getirmektedir.

Türkiye’de 2002 sonrası aile politikalarına yönelik uygulamalar incelendiğinde, öne çıkan temalar şöyledir: aileyi merkeze alan politika anlayışı/geleneksel aile vurgusu, sosyal devlet/ sosyal yardım politikasında dönüşümün kapsamının sınırlı olması ve sadece dezavantajlı/sorunlu ailelere odaklanılması, kadın, çocuk ve cinsiyet rolleri üzerinden aile yapısının yeniden üretilmesi, politikaların kurumsal yapıdan ziyade ideolojik ve normatif amaçlarla şekillenmesidir. Buna göre, AK Parti döneminde aile politikalarındaki dönüşümün istikrar arayışı, sosyal yardım artışı ve aile merkezli sosyal

koruma biçiminde yaşandığı; ancak hizmet ve yardımların kapsam ve derinliği konusunda uygulamaların geçmiş dönemlerle kıyaslandığında sınırlı kalmaya devam ettiği gözlenmektedir (Nas, 2020).

Ayrıca AK Parti neredeyse tüm sosyal politikaları aile politikalarıyla eşitlemiş ve sosyal sorunu çok boyutluluğuyla geleneksel geniş aile yapısının korunması olarak yeniden tanımlamıştır. Dahası bu dönemde liberal eğilimli sosyal politika benimsenmiş ve gelir testi esasına dayalı sosyal yardım sistemi kurumsallaşmıştır (Yılmaz, 2015).

Diğer taraftan, Türkiye’de aile politikasının kadınlara eşit haklar sağlamada yeterli olmadığı görülmektedir. Bunun değişmesi için kadınların aile içindeki rollerinin dışında birey olarak güçlenmesine odaklanan politikalar gereklidir. Kadınların ekonomik özgürleşmesine mani olan engellerin ortadan kaldırılması elzemdir. Örneğin, bakım hizmetleri bu faktörlerden biridir. Yani 0-3 yaş aralığındaki çocuklar için erişilebilir bakım hizmetlerinin geliştirilmesi ve bunların mesai saatlerine uygun olması gerekmekte, aynı zamanda bakım işinin yalnızca kadına ait olmadığı fikrinin yapılacak düzenlemelerle yerleştirilmelidir (Pişkin, 2017).

AK Parti’nin 2002-2007 dönemdeki aile politikalarının; yardım, sosyal destek, sağlık ve gelir desteği gibi alanlarla sınırlı kalmış, daha çok düşük ve orta gelirli aileleri belirli ölçüde rahatlattığı ve aileyi koruyucu, geleneksel aile modelini pekiştirici nitelikte olmuştur. Dahası, benimsenen bu politikalar bir yandan, geleneksel cinsiyet rollerini korumaya yönelik bir yaklaşımı beraberinde getirmiş, öte yandan da modern refah devleti yaklaşımından uzak, yeni liberal ve muhafazakar karışımı mozaik bir yapılanmayla şekillenmiştir. Bu dönemin politikasında yaşanan değişim/dönüşümün toplumsal katkıları göz ardı edilemese de cinsiyete dayalı eşitlik, hizmetlere erişimin herkes için ulaşılabilirliği ve sosyal bir hak olması konusunda yetersiz olduğu söylenebilir.

2008-2013 dönemindeki aile politikalarına bakıldığında, öne çıkan temalar ise, şöyledir: 2011 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın kurulması, aile politikasında kurumsal yapı, ailenin korunması, sosyal yardım odaklı politika anlayışının devamı/güçlenmesi, aile politikalarında süreklilik ve aile-temelli sosyal politika söyleminin pekişmesidir. Buna göre, destek ve yardım programlarında evrensel sosyal haklardan ziyade sınırlı, eksik ve parçalı bir refah anlayışının egemen olmuştur (Hosseinnezhad Hendvari ve Karataş, 2021). Yapılan bazı çalışmalarda, bu dönemde 2011 yılında ilgili Bakanlığın kurulması önemli bir gelişme olsa da yaşanan bu dönüşüm, tam manada bir sosyal refah devleti anlayışının hakim olmasını sağlayamamıştır. Başka bir deyişle, kurumsal anlamda merkezileşme girişimi ile hizmetlere erişimde kapsayıcılığın sağlanması konusunda hala yetersizlikler mevcuttur (Nişancı, 2016). Bu durum ise, sosyal hizmetlerin sınırlılığı, toplumsal cinsiyet eşitliği, bakım hizmetleri gibi sorunların politika önceliğinde olmadığına bir göstergesi olarak okunabilir.

2014-2019 yıllarındaki aile politikalarına bakıldığında; bu dönemdeki aile politikalarında öne çıkan temalar kısaca şu başlıklarda toplanabilir: ailenin korunması, evlilik ve doğum teşviki, nüfus dinamiği politikaları; sosyal hizmet, koruma ve destek: dezavantajlı aileler, çocuklar, tek ebeveynli aileler, şiddet mağdurları; kurumsal dönüşüm, çok-aktörlü politika üretimi ve yönetim anlayışıdır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kapsamında “*Aile ve Nüfus Politikaları Dairesi*” gibi yeni yapıların kurulması önem arz etmektedir. Çünkü bu durumun aile politikalarına kurumsal bir ciddiyet kazandırmaktadır. Ancak yaşanan bu dönüşümün toplumsal cinsiyet eşitliği, bakım hizmetleri, çocuk hakları gibi konularda yeterli düzeyde kapsayıcı değildir (Ozan, 2025). Yine de bu dönemdeki aile politikalarının geçmişe nazaran daha kurumsal, planlı ve stratejik olduğu göz ardı edilmemelidir. Ayrıca, 2015 yılında ADNYP ile birlikte devletin aileyi nüfus, toplumsal dayanışma, çocuk bakım, sosyal koruma, kadın-istihdam dengesi gibi konularda merkezi bir politika hedefi haline getirdiği söylenebilir.

2020-2025 yıllarındaki aile politikalarına bakıldığında; öne çıkan temalar ise şöyledir: Aile Yılı ve yeniden aile-odaklı politika seti; sürekli/genişleyen sosyal yardım ve aile destek programları; kurumsal yenilikler ve stratejik plan; Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi vizyonu. Koruma, kurumsal kapasite ve sosyal hizmet, yardım, teşvik

gibi alanları kapsayan çok boyutlu bir modelin tanımlanmaya çalışıldığı söylenebilir. Bu dönemlerde Türkiye'deki aile politikalarının yardım-odaklı sosyal destek, doğum/evlilik teşviki, bakım hizmetleri, kurumsal sosyal hizmet altyapısı ve stratejik vizyon planlaması gibi eklentilerle dönüşüme uğramıştır. Başka bir deyişle, bu dönemlerden önceki aile politikalarında gözlenen sosyal yardım ve seçici destek anlayışının özellikle 2025 "*Aile Yılı*" ile daha kapsayıcı, çok boyutlu olduğu vurgulanmaktadır. Ancak bu politikaların uygulanması, süreç itibarıyla yeni bir durum olduğundan, konuya dair uzun vadeli bir çıkarımın yapılması zorlaşmaktadır. Bunun için daha fazla akademik çalışmalara ihtiyaç vardır.

Bu çalışmada, AK Parti hükümetinin iktidara geldiği dönemden bugüne kadar ki süreçte, yani 2002-2025 yılları arasında Türkiye'de uygulanan aile politikalarının neler olduğuna ve bunların siyasi, sosyal ve hukuki açıdan ne tür bir dönüşümlerin olduğuna değinilmiştir. Çalışmada ek olarak, konunun daha iyi analiz edilmesi için aynı dönemlerde bazı Avrupa ülkelerindeki aile politikalarına da yer verilmiştir. Bu sayede, AK Parti hükümeti döneminde Türkiye'de uygulanan aile politikalarıyla bazı Avrupa ülkelerinde uygulanan aile politikalarına dair karşılaştırma yapma olanağı edinilmiştir. Buna göre, bazı Avrupa ülkeleriyle Türkiye'deki aile politikalarının benzer ve ayrışan yönleri açıklığa kavuşturulmaktadır.

Konuyla ilintili literatür incelendiğinde, Türkiye ile bazı Avrupa ülkelerindeki aile politikalarında ortak temalar şöyledir: Devletin aileyi destekleme rolü, iş-aile yaşamının uzlaştırılması gerekliliği, politika araçlarının benzerliğidir. Buna göre; Türkiye'de ve birçok Avrupa ülkesinde aile politikalarının devlet eliyle düzenlenmesi, nakdi yardım, izin ve bakım hizmetleri gibi araçlarla aileyi destekleme anlayışı mevcuttur (Gedikkaya, 2023). Ayrıca, Avrupa'da yaygın olan çalışma hayatı ile aile/çocuk bakımı dengesine dair kaygı, Türkiye'nin politika gündeminde de yer almaktadır. Bu nedenle Türkiye'de kadın istihdamını artırmak, toplumsal refahı yükseltmek ve ev içi sorumluluklarla çalışma yaşamını dengelemek amacıyla iş-aile yaşamını uzlaştırmaya dair benzer politikalar tartışılmaktadır (Ünlütürk Ulutaş, 2015). Ayrıca hem Avrupa hem Türkiye'de, aile politikaları aracılığıyla izin hakları, nakdi destekler, çocuk bakım hizmetleri gibi doğum, çocuk sayısı, istihdam, bakım eşitsizlikleri gibi konulara müdahale etmek temel amaçlardandır (Erikli 2018; Gedikkaya, 2023). Bu benzerlikler, aileyi sosyal politika alanı olarak ele alma ve devletin bu alana müdahale etme anlayışının hem Türkiye'de hem de Avrupa'da ortak bir durum olduğunu göstermektedir.

Buna karşın, Türkiye ile bazı Avrupa ülkelerindeki aile politikalarında ayrışan yönler de söz konusudur. Buna göre, konuyla ilgili çalışmalara bakıldığında ayrışan yönlerin genellikle yapısal ve uygulamaya dayalı olduğu görülmektedir. Şöyle ki; Avrupa'da özellikle çocuk bakım hizmetleri, kreş/ gündüz bakım / erken çocukluk eğitimi gibi kurumsal hizmetler, devlet tarafından yaygın biçimde sunulmaktadır. Bu sayede aile politikalarında çalışan anne ve baba ile devlet destekli bakım modelinin desteklenmektedir. Buna karşın; Türkiye'de bakım hizmetleri günümüzde hala gönüllülük/ özel sektör/ aile içi bakım esaslı olarak işlemektedir. Ayrıca kurumsal, yaygın ve erişilebilir çocuk-bakımı altyapısı ülkemizde kısıtlıdır. Bu durum ise aile desteği ile kadın istihdamı ya da doğum teşviki arasındaki bağın zayıf kalmasına yol açabilmektedir (Erikli, 2018). Ayrıca, Avrupa'da izinler, nakdi yardımlar, bakım hizmetleri gibi araçlar bir paket hâlinde sunulmaktadır. Türkiye'de ise nakdi yardımlar, çocuk yardımları ya da izinler mevcut olsa da; altyapı (kreş, bakım), bakım hizmetleri, eşitlikçi bakım paylaşımı, kamusal bakım desteği gibi unsurlar sınırlı kalmaktadır. Bu da politikaların etkisini zayıf hale getirmektedir (Gedikkaya, 2023).

Ek olarak, özellikle refah devleti modelini benimseyen Avrupa ülkelerinde, aile politikaları daha çok çalışma, cinsiyet eşitliği, toplumsal uyum, çocuk refahı, kadın istihdamı gibi çok boyutlu hedeflere yönelmektedir. Türkiye'de ise, aile politikaları daha ziyade nüfus artışı/ çocuk sayısını artırma/ geleneksel aile yapısını koruma/ toplumsal değerler odağında şekillenmektedir. Özellikle 2010 sonrası dönemde bu yönelim daha yaygın hale gelmiştir (Ünlütürk Ulutaş, 2015)

Türkiye ile Almanya özelinde karşılaştırma yaptığımızda, Almanya çocuk yoksulluğunun azaltılması, anne istihdamı ve bakım hizmetlerine erişim noktasında aile politikalarının etkinliği açısından üst sıralarda yer almaktadır. Bu da Almanya’da aile politikalarının sadece ekonomik desteklerle sınırlı olmadığını göstermektedir. Bunun yerine, iş-aile yaşam dengesini koruyan ve kamusal bakım altyapısını güçlendiren kapsamlı politikalarla desteklenmektedir. Türkiye’de ise aile politikaları yetersiz kalmaktadır. Bu duruma kamu kaynaklarının sınırlı olması ve kurumsal kapasitenin yetersizliği, ayrıca kadınların iş gücündeki oranının yeterli olmaması, aile politikalarının genel olarak geleneksel aile yapısını korumaya yönelik bir yaklaşımla sınırlı kalması neden olmaktadır (Çalışır, 2025).

Son olarak, Avrupa’da sosyal devlet geleneği, kurumsal planlama ve sürdürülebilir refah politikaları görece güçlü olduğundan aile politikalarının sistematik ve kapsamlıdır. Türkiye’de ise aile politikalarının kurumsallaşma olsa da, hala parçalı, geçici yardım veya seçici destek niteliğinde kaldığı; bakım hizmetleri, altyapı planlaması ve eş itaatlı bakım yapısı konusunda eksikliklerin olduğu gözlenmiştir (Erikli, 2018).

Kaynakça

- Acar, F. & Altunok, G. (2013). The ‘politics of intimate’ at the intersection of neo-liberalism and neo-conservatism in contemporary Turkey. *Woman’s Studies International Forum*, 41(1), 14-23. <https://doi.org/10.1016/j.wsif.2012.10.001>
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2024a). *Türkiye aile destek programı*. Erişim Tarihi: 20.11.2025, <https://www.aile.gov.tr/media/169975/7-1-1-turkiye-aile-destek-programi.pdf>
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2024b, 27 Mayıs). *Aile yapısını güçlendirecek politikalar “aile enstitüsü” ile belirlenecek*. Erişim Tarihi: 20.11.2025, <https://www.aile.gov.tr/haberler/aile-yapisini-guclendirecek-politikalar-aile-enstitusu-ile-belirlenecek>
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2018, 1 Kasım). *Evlilik öncesi eğitim programı ile 911 bin 550 genç ücretsiz eğitim aldı*. Erişim Tarihi: 19.11.2025, <https://aile.gov.tr/haberler/evlilik-oncesi-egitim-programi-ile-911-bin-550-genc-ucretsiz-egitim-aldi>
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2025a, 7 Haziran). *“Aile Yılı” etkinlikleri tüm hızıyla devam ediyor*. Erişim Tarihi: 20.11.2025, <https://www.aile.gov.tr/haberler/aile-yili-etkinlikleri-tum-hiziyla-devam-ediyor>
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2025b, 8 Haziran). *Aile eğitim ve evlilik öncesi eğitim programlarıyla 7,6 milyon kişiye ulaşıldı*. Erişim Tarihi: 20.11.2025, <https://www.aile.gov.tr/konya/haberler/aile-egitim-ve-evlilik-oncesi-egitim-programlariyla-7-6-milyon-kisiye-ulasildi>
- Aile Yılı. (2025, 21 Nisan). *2025 Aile Yılı’nda yuva kurmaya destek oluyoruz*. Erişim Tarihi: 19.11.2025, <https://aileyili.gov.tr/ulusal-kampanyalar/2025-aile-yili-nda-yuva-kurmaya-destek-oluyoruz/>
- Akgeyik, T. (2019). 2000’li yıllarda Türkiye’de sosyal politikanın dönüşümü: Değişim ve reform eğilimleri. *Hak-İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 8(21), 23–51. doi:10.31199/hakisderg.570762
- Altunışık, M. B. (2006). Turkey’s Iraq policy: the war and beyond. *Journal of Contemporary European Studies*, 14(2), 183–196. <https://doi.org/10.1080/14782800600892242>
- Anadolu Ajansı. (2007, 31 Ağustos). *60. Hükümetin Programı*. Erişim Tarihi: 15.11.2025, <https://www.aa.com.tr/tr/arsiv/60-hukumetin-programi/428310>
- Armutlu, A. (2023). Aile Sosyal Destek Programının (ASDEP) COVID-19 pandemisi süreci ve sonrasındaki rolü. *Turkish Social Science Journal*, 6(2), 154–164.
- Aysan, M. F. ve Özdoğru, A. A. (2015). Avrupa’da erken çocukluk bakımı ve eğitiminin mukayeseli analizi, *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 3(30), 167-194.
- Aysan, M. F. (2020). *Geleceğin Türkiye’de sosyal politikalar*. İstanbul: İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı.
- Başpınar, V. (2003). Türk Medeni Kanunu ile aile hukukunda yapılan değişiklikler ve bu konuda bazı önerilerimiz. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 52(3), 79–101. doi:10.1501/Hukfak_00000000526
- Bek, A. ve Akyol, İ. T. (2025). Türkiye’de aile dostu çalışma politikaları ve covid-19 döneminde esnek çalışma deneyimleri üzerine bir araştırma. *Yönetim Bilimleri Dergisi/Journal of Administrative Sciences*, 23(57), 1726-1755. <https://doi.org/10.35408/comuybd.1617944>
- Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. (2025, 15 Ocak). *“Aile Yılı” kapsamında sağlanacak destek paketine ilişkin açıklama*. Erişim Tarihi: 19.11.2025, <https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/aile-yili-kapsaminda-saglanacak-destek-paketine-iliskin-aciklama>

- Çakır, S. (2015, Ocak). Tarihten kadın sesleri. *Petrol-İş Kadın*, 50, 1-72. [https://www.petrol-is.org.tr/kadindergisi/pdf/50%20\(Ocak%202015\).pdf](https://www.petrol-is.org.tr/kadindergisi/pdf/50%20(Ocak%202015).pdf)
- Çalışır, Y. C. (2025). Aile politikalarının göreceli etkililiği: Avrupa ülkeleri arasında çok kriterli bir ölçümleme. *Ombudsman Akademik, Özel Sayı 3* (Aile), 453-481. <https://doi.org/10.32002/ombudsmanakademik.1697856>
- Çokoğullar Bozaslan, E. (2018). *Muhafazakârlık ve AK Parti'nin aile politikaları* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi.
- Dalay, G. (2014, 30 Mayıs). *Muhafazakârların penceresinden 'gezi'*. SETA Analiz
- Dumon, W. (1991). *Avrupa Topluluğu ülkelerinde aile politikaları*. (Çev. M. Ruhi Esengün). Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu.
- Erikli, S. (2018). Türkiye'de aile dostu refah politikalarının kreş ve bakımevleri hizmetleri açısından gerekliliği. *ISGUC The Journal of Industrial Relations and Human Resources*, 37-46. <https://doi.org/10.4026/iscuc.473454>
- Ezdi, S., Kilpi-Jakonen, E., Pöyliö, H., & Erola, J. (2024). *Childbearing under different family policy schemes*. *Journal of Family Research*, 36, 305-326. <https://doi.org/10.20377/jfr-987>
- Gedikkaya, F. G. (2023). Karşılaştırmalı aile politikaları: Türkiye ve Almanya. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 431-446. <https://doi.org/10.17336/igusb.878511>
- Gökhan, Ş. (2025). *Cumhuriyetten günümüze nüfus politikaları*. Erişim tarihi: 15.11.2025, <https://kriterdergi.com/dosya-toplum/cumhuriyetten-gunumuze-nufus-politikaları>
- Güvendi, M. A. (2018). *Karşılaştırmalı bir perspektiften Türkiye'de aile politikaları* (İLKE Politika Notu No. 08). İstanbul: İLKE Derneği.
- Hosseinnezhad Hendvari, F. ve Karataş, K. (2021). Türkiye'de aile sosyal politikasının değerlendirilmesi. *Pamukkale University Journal of Social Sciences Institute*, 45, 173-183. <https://doi.org/10.30794/pausbed.806943>
- Kapusızoğlu, M. ve Dursunoğlu, İ. (2025). Türkiye'de siyasal parti programlarının aile olgusuna yönelik içerik analizi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(Aile Özel Sayısı), 254-279. <https://doi.org/10.32709/akusosbil.1726967>
- Karagöl, E. T. ve Dama, N. (2015, Kasım). *Geçmişten günümüze sosyal yardımlar*. İstanbul: SETA Analiz
- Kaya, A. (2015). Islamisation of Turkey under the AKP Rule: Empowering Family, Faith and Charity. *South European Society and Politics*, 20(1), 47-69. <https://doi.org/10.1080/13608746.2014.979031>
- Kocamaner, H. (2018, 15 Aralık). *The politics of family values in Erdoğan's new Turkey*. Erişim Tarihi: 29.01.2026, <https://www.merip.org/2018/12/the-politics-of-family-values-in-erdogans-new-turkey/>
- Kocaağalar, F. (2025). Kadın koruma sisteminde Türkiye'de 6284 sayılı Kanun'un rolü. *Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 7(1), 29-45. doi:10.56493/nkusbm.1625075
- Koytak, A. H. S. (2014). Türkiye'de sosyal yardım ve sosyal politikadaki dönüşüm: AK parti modeli. *Hak İş Uluslar arası Emek ve Toplum Dergisi*, 3(5), 70-89.
- Nas, Ş. (2020). *Türkiye'de 2003-2019 tarihleri arası aile politikalarının analizi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi.
- Nişancı, A. A. (2016). Continuity or shift? A multiple streams framework analysis of the family policy in Turkey. *Journal of Sociology & Social Welfare*, 43(1), 19-36. <https://doi.org/10.15453/0191-5096.3995>
- Odabaş, A. M. (2021). *Türk siyasi hayatında elit değişimi ve siyasal kutuplaşma: AK Parti dönemi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi.
- Ozan, M. S. (2025). Türkiye'de aile politikalarının (2011-2025) dönüşümü: yeni kamu hizmeti yaklaşımı bağlamında nitel bir değerlendirme. *İctimaiyat* (Aile Özel Sayısı), 238-260. <https://doi.org/10.33709/ictimaiyat.1723020>
- Pişkin, E. (2017). *Avrupa Birliği'nin Aile Politikaları: Aday ülke Türkiye ve örnek üye ülkeler karşılaştırması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi.
- Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü. (2025). *Sosyal yardım programlarımız*. Erişim tarihi: 19.11.2025, <https://www.aile.gov.tr/sygm/programlarimiz/sosyal-yardim-programlarimiz/>
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2018). 22. *Ailenin ve dinamik nüfus yapısının korunması programı*, Erişim Tarihi: 20.11.2025, https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/10/22AileninveDinamik_Nufus_Yapisinin_Korunmasi_ProgramiBASKI.pdf
- Szikra, D. ve Öktem, K. G. (2023). An illiberal welfare state emerging? welfare efforts and trajectories under democratic backsliding in Hungary and Turkey. *Journal of European Social Policy*, 33(2), 201-215. <https://doi.org/10.1177/09589287221141365>
- Şentürk, M. (2015). Social welfare practices of the state and NGOs in Turkey: New Trends and Necessities. *İstanbul University Journal of Sociology*, 3(28), 0-319.

- Tiyek, R. ve Doğan, M. (2018). Ak parti döneminde (2002-2015) sosyal yardım uygulamaları. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 6(15), 1045-1059. <https://doi.org/10.33692/avrasyad.510070>
- Turğut, F. (2014). *Türkiye’de aile siyasetinde yeni dönem politikaları (2000 sonrası bir değerlendirme)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi.
- Turğut, F. (2016). Türk siyasetinde son dönem aile politikaları / Recent family policies in Turkish politics. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (35), 411–426. <https://doi.org/10.21497/sefad.33652>
- Ünlütürk Ulutaş, Ç. (2015). İş ve aile yaşamını uzlaştırma politikaları: Türkiye’de yeni politika arayışları. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 70(3), 723-750. https://doi.org/10.1501/SBFder_0000002368
- Yadigaroglu, H. (2023). Cumhuriyetin 100. yılında uygulanan nüfus politikaları ve demografik değişim süreci. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 354-380. <https://doi.org/10.33692/avrasyad.1357403>.
- Yaman, M. (2025). Neoliberal politikalar ekseninde aile politikası: toplumsal yeniden üretim yaklaşımı çerçevesinden bir değerlendirme. *Eğitim Bilim Toplum*, 22(87), 3–28.
- Yılmaz, Z. (2015). “Strengthening the family” policies in Turkey: managing the social question and armoring conservative-neoliberal populism. *Turkish Studies*, 16(3), 371–390. <https://doi.org/10.1080/14683849.2015.1067863>
- Yolcu, F. S. (2025). Demografik dönüşüm ve aile: türkiye nüfus dinamiklerinin aile yapısına ve sosyal politikaya etkileri. *İçtimaiyat (Aile Özel Sayısı)*, 343–360. <https://doi.org/10.33709/ictimaiyat.1727560>

Çıkar Çatışması: Yoktur.

Finansal Destek: Yoktur.

Etik Onay: Yoktur.

Yazar Katkısı: Ahmet Ali UGAN (%50), Ümmü BULUT KESKİN (%50)

Conflict of Interest: None.

Funding: None.

Ethical Approval: None.

Author Contributions: Ahmet Ali UGAN (50%), Ümmü BULUT KESKİN (50%)

Examining the Political, Social, and Legal Aspects of Family Policies during the Justice and Development Party Period through Process Analysis

Ahmet Ali UGAN & Ümmü BULUT KESKİN

Extended Abstract

The period from the 2000s to the present is crucial for understanding the transformation of family policies in Türkiye. A review of the relevant literature reveals that family policies adopted before 2000 were disorganized, fragmented, affected by economic crises, and were considered within the private sphere. This situation created a need for a different approach to the family. The 2000s saw significant changes in many areas, including political, social, legal, and economic matters, compared to the past. With this change/transformation, the family institution assumed central importance. This importance was also reflected in the political, social, and legal policies and goals of the Justice and Development Party (AK Party), which came to power alone in 2002. Accordingly, during the AK Party government, the family transitioned from the private sphere to the public sphere, becoming an important tool for welfare policy, social cohesion, and political programs. Today, with the declaration of 2025 as the Year of the Family in Türkiye, what kind of themes will be at the forefront in the political, social, and legal infrastructure of the family institution and the policies to be implemented in this regard is an important issue.

In this context, this study investigates the family policies implemented in Türkiye from the period when the AK Party government came to power to the present (2002-2025), and the political, social, and legal transformations they have undergone. To further analyze the issue, the study also examines the family policies adopted in some European countries during the same period, and how these policies overlap and differ from those in Türkiye. This will enable a comparison between family policies implemented during the AK Party government and those implemented in some European countries.

The study was designed as a qualitative analysis based on a theoretical framework to explain the political, social, and legal transformations in family policies in Türkiye between 2002 and 2025. There is no specific study group, and the universe and sample are not relevant for this study. When examining the data collection tools used in the study, certain laws were mentioned to provide evidence of these transformations, relevant academic literature was reviewed, and media archives were utilized to keep up-to-date. The purpose of this study, limited to a theoretical framework, is to understand how family policies have changed since the AK Party came to power and the themes associated with these changes over time. To this end, the study employed a process analysis method. Process analysis is a method that aims to examine the evolution of a given phenomenon over time, within cause-and-effect relationships, identify key themes, and make existing change visible. The relevant literature indicates that this method is particularly suitable for studies on policy change. Given that the transformation of family policies is a multidimensional policy area, a process analysis is considered a suitable choice. This allows us to track the actors and the political, social, and legal consequences of policy transformation in chronological order. Thus, by utilizing this opportunity offered by process analysis, we believe that issues such as how and under what conditions the change in family policies occurred during the AK Party era and what kind of outcomes resulted will be clarified.

The Justice and Development Party (AK Party) was founded in 2001 and came to power in the 2002 general elections. With the AK Party's rise to power, a conservative democratic approach began to dominate family policies in Türkiye, and some transformations were experienced accordingly. Initially, issues such as economic stability, new social policy initiatives, and the EU harmonization process were at the forefront of family policy; security issues were at the forefront of foreign policy; and social assistance and family strengthening initiatives were at the forefront of domestic policy. Later, political polarization emerged due to the 2007 elections, the presidential election debates, and the global economic crisis of 2008. In 2011, the Ministry of Family and Social Policies (ASPB) was established to consolidate social services within the scope of family policies under a single umbrella. The Gezi Park protests in 2013, the declaration of the Family and Dynamic Population Structure Protection Program (ADNYP) in 2015, the 2016 coup attempt, and the state of emergency period all came to the fore. Following these events, strengthening security-focused policies and increasing the

coverage of social assistance and family support programs became priority areas. In the 2020-2025 period, policies such as the Covid-19 pandemic, economic crises, cash assistance, Family and Social Support Program (ASDEP) implementations, and the expansion of social services were on the policy agenda.

This study, which explores the political, social, and legal aspects of the transformation processes in family policies in Türkiye between 2002 and 2025, uses process analysis to demonstrate that the politically salient aspect of family policies implemented during the AK Party era is the placement of the family at the center of state policies. This socially salient aspect is primarily related to initiatives to expand and implement a family-focused welfare policy regarding social assistance and services. The decisive legal development, however, is the introduction of more egalitarian, protective, and regulatory legal regulations compared to the past, through practices such as the Turkish Civil Code and Law No. 6284.

When family policies in some European countries are examined during the same period, it is seen that most studies focused on goals such as regulating family balance, increasing gender equality, and acting in accordance with the universal welfare system; whereas in Türkiye, the emphasis was on directive political discourse, needs-based social assistance, and preserving the traditional family structure.

According to the findings of the study, during the AK Party era, the family became an effective political tool and held a central position in policymaking and implementation. This situation can be interpreted politically in two ways. In other words, while adopting such an approach allowed for greater visibility of family policies, expansion of social assistance and services, and their benefits to those in need, it also led to these policies being shaped by specific values and ideologies.

In addition to the Turkish Civil Code (TMK, 2002), Law No. 6284 on the Protection of the Family and the Prevention of Violence Against Women (2012) has had a significant impact on the legal structuring of family policies. With such a transformation, the rights of women and children are protected, violence is prevented, and the legal system can be active in resolving domestic problems. On the other hand, due to the ideological and controversial nature of these laws, cultural, economic, and practical problems such as the violation of certain rights or their inability to be equally reflected among beneficiaries may arise.

Based on the overall context of this study, it is possible to argue that the family concept should be addressed as a social policy area rather than a political tool. Furthermore, the legal and practical problems related to family policies should be overcome, and the principles of inclusiveness, consistency, and equality regarding rights should be upheld. Social assistance and services should not be limited to specific households/families, and comprehensiveness of support provided should be increased. In addition, family policies implemented in some European countries should be closely followed and appropriate models should be used.